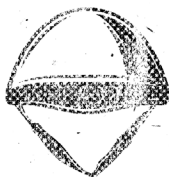

**BURLESKA
POLĀRAJAM
DINOZAUARAM**

VIESTURS PIRRO

BURLESKA POLĀRAJAM DINOZAUARAM

JEB DIVI GADI ZIEMEĻOS
PADOMJU ĶĒNIŠĶĪGAJĀ KARASPĒKĀ –
STROJBATĀ

Atmiņu stāsts divās daļās
par dienestu Padomju armijā

821.174-94

Pi 772

Vāka dizaina autors **Gatis Vanags**.

Vāka noformēšanai izmantoti attēli no autora personiskā arhīva.

Grāmatas dizaina autors **Aigars Truhins**.

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.¹ pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Viesturs Pirro, 2021

© Izdevums, literārā apdare, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2021

ISBN 978-9934-0-9476-7

Visiem, kuri neatgriezās.
Visiem, kuru kapavieta nav zināma.
Visiem, kurus nepiemin.
Visiem, kuru vecāki raud joprojām.
Visiem, kuri atgriezās – veseli, sakropļoti, citādi.
Visiem, kurus nesagrieza necilvēcība.
Visiem, kuri neaizmirst.

2010-2021

SATURS

PIRMĀ DAĻA

POLĀRAIS DINOZAURS	9
<i>Rota, padjom!</i>	11
Rītarosme un kross uz bāku	16
Brokastis un <i>razvods</i>	19
Stāties!.....	27
Kā kļūt par komunisma cēlāju.....	30
Zaļā dzīve strobātā un tās bēdīgais gals	34
Darbam slava!.....	37
Krāsaini akcenti pelēcībā	54
Mans ceļš uz ziemeļiem.....	58
Ziemeļu romantika.....	64
Zvērests ar sazāģētu stobru	70
Ziemeļu skarbaiss skaistums	75
Donora dzimšanas diena	79
Lieliskā dzīve <i>šaraškā</i> un posts ar kūkām	80
Paciņas! No mājām!.....	87
Seržantu dzīres ar piekaušanu	93
Mani draugi ebreji	99
Padomju armijas <i>Woodstock</i> , <i>Slade</i> un citi mūsu talanti	106
Akvārijs un atgriešanās paradīzē.....	115
ORS, nerasniegtā leiputrija	120
Kirovskas slēpotāji.....	123
Dezertieris baltais lācis, nelietis tāds!.....	125
Dembelis 75!	129

PADOMJU ARMIJAS TERMINU UN SARUNVALODAS VĀRDNĪCA.....	133
--	------------

OTRĀ DAĻA

<i>DRANG NACH WESTEN!</i>	139
--	------------

Partizānos! Uz Rietumiem – atbrīvošanas karagājienā! ... 141

Pabrades tankodromā..... 144

Maršs-pārbrauciens jeb *Марш-бросок* 157

PĒCVĀRDS	171
-----------------------	------------

PIRMĀ DAĻA

POLĀRAIS DINOZAURS

1973. g. novembris–1975. g. novembris
Krievija, Kolas pussala

Rota, padjom!

– *Rota, padjom!* – Sešos no rīta praporščika metāliski spalgā balss griež samiegojušās ausīs ar metāla frēzes neatlaidību.

Tā nogriež miega mātīgi uzburto brīvību un iemet aukstajā, nepievilcīgajā īstenībā kā neredzamas dūres sitiens pa seju. Balss nepielūdzamībā jūtama gados izstrādāta, paaudzū paaudzēs saņemta, izlolota un kā dārgs mantojums tālāk nodota valdītāre – tā dresētājs jaunam kucēnam ar balsi vien uzreiz liek saprast, pēc kura gribas un noteikumiem viss notiks.

Rota! – ir lauvas tēviņa rēciens viņa teritorijā – autoritāte, kura necieš iebildumus un ar lielu ķepu satrieks jebkuru, kas uzdrošināsies nepaklausīt, – neiedomājies pat bailīgi iepīkstēties pret tik neapstrīdamu varu. *Padjom!* – kļiedzienā uzsvars uz pirmās zilbes ar stieptu un kāpjošu “a” – *paapadjom!* “D” ir lūzums ar aprautu, strauji krītošu “jom” kā miglas sirēnas pēdējā biedējošā skaņa. Iespējams, klausoties šādās neparastās, tikai retai cilvēka balsij pieejamās intonācijās, kāds angļu džentlmenis, vārdā Čārlzs Darvins, nonāca pie pārsteidzoša secinājuma, ka cilvēkiem un dzīvniekiem esot kopēji senči. Katrā gadījumā Padomju armija šim dīvainajam domu gājienam dod savu savdabīgu, kaut arī noteikti ne autoritatīvu apstiprinājumu.

Vispirms tas ir kazarmas gaiss pirms *padjoma*. To neapraktāmo smirdoņu (īpaši ziemā, nedēļas beigās pirms veļas maiņas), kuras blīvuma un maiņas intensitātes dēļ, ejot cauri kazarmai, vājāki un jutīgāki ļaudis var zaudēt samaņu, saukt par gaisu var ar lielu iztēli vai – tieši otrādi – vārdu ierobežotās izteiksmes dēļ. Vecu, novalkātu armijas zābaku *kirzoviku* skābi šķērmā dvaka, sajaukusies ar nemazgātas miesas un sviedru smaku, vēdera gāzu tvanu, netālās atejas un lētas tabakas smirdoņu, kam virstoni spēcīgajā gammā uzdod netīru kājautu *parčanku* šķēbīgi saldenais, sīvais, vēmienu uzraujošais smārds, – tā īstenībā,

draugi, ir mūsu dzimtās kazarmas nemainīgā, ne ar ko nesaucamā vizītkarte! Padomju armijas aromāts!

No tumši zilo vilnas segu apakšas parādās trulas, miega apstulbinātas sejas. No augšējās nāras lecot, kāds trāpījis apakšējam iemītniekam – nieki vien, izlīdzas ar lamām un grūdieniem. Nopietnāk ir tad, ja vecās, izļurkātās savienojumu vietas netur un augšējais gulētājs ar visu dzelzs rāmi un drāšu sietu varšķēdams ar brīkšķi uzgāžas apakšējam, – kas par smiekliem! Vai var iedomāties lielāku uzjautrinājumu – lielais lamzaks ar izbīdītu orangutana žokli, vārdā Ambālis (iesauka, armijā visiem ir iesaukas), vakarā ar slaidu lēcieni pēc *atboja* lec kojā un nākamajā acumirkli ar visu savu un dzelzs gultas svaru uzgāžas apakšējam lāga puikiņam, kuram tieši tad arī ienācis prātā ierausties savā guļasvietā. – *J... maķ!* – Ambālis apstulbis purina lielo garenam ķirbim līdzīgo galvu. Pie gultas piespiestais puikiņš cauri negaidītam, no debesīm nokritušam drāšu režģu cietumam nikni izsaka varbūtību, ka Ambālim piemītot spēja pārvērsties dzimumlocekli. Rota rēc aizgūtnēm, cerot uz asinīm un laužtiem kauliem, bet, par brīnumu, puikiņam tikai daži zilumi, pat deguns nav laužts. Visi vīlušies lien atpakaļ migās.

– *Stariki, ģeņ prošol!* – kāds nobļauj demobilizāciju gaidošo veču vakara vēlējumu.

– *Nu i h... s ņim!* – tumsā aizsmakušas balsis šņac atbildi.

Kad dežurējošais virsnieks, noskaitījis parasto pantiņu “visiem gulēt, pa kazarmu nevazāties, nesmeķēt, *samovolkās* neiet, ja kādu pieķeršu, trīs *narjadi* ārpus kārtas, *gubā* iebāzīšu”, atstāj kazarmu, veči raušas ārā no kojām un iet uz ateju pīpēt, bet, ja laimējies to kaut kur nozagt vai nopirkt, – sūkt lētu aliņu un vīniņu. Ateja – *gaļun* – reizē ir arī klubs, atpūtas telpa, sarunu, savstarpējo attiecību un kautiņu risināšanas vieta, dzertuve un vispēdīgi kalpo arī savam patiesajam nolūkam. Pirmā palielā telpa ir *kurilka* – smēķētava. Zaldātiņš ar smēķi zobos pats sev liekas svarīgāks, gudrāks un nozīmīgāks nekā neviena neievērots

pīslis armijas mašīnērijā. Te tiek stāstīti izdomāti un patiesi kauņos vai izklaidēs veikti varoņdarbi ar sādžas jauniešiem, lepošanās ar zādzībām un zūdīšanās.

– Manas māsas kāzas bija foršas – kandža plūda straumēm, piedzērāmieš, kārtīgi izkāvēmieš, tikai nevienu nenodūra. Tāds kauns! Mūsu sādžā tikai tās ir kārtīgas kāzas, kur kādu noslaktē!

– Mums gan viss bija, kā nākas, – beigto uzmeta uz mēslu čupas! – kāda balss palielās, un visi ievēl dūmu, lai atzinīgi nosēktos.

– Kur lien, *salaga!* – veči uzrūc jauniņajam, kas pošas uz otru flīzēto telpu ar pieciem baltiem emaljētiem caurumiem, kuriem priekšā divas rievotas pēdas, lai neslīdētu kājas.

– Man gribas! – īd jauniņais un mīdās ņirdzīga bara priekšā. – Nu, pa fikso, un, ja smirdēsi, norausies pa purnu! Mums tavi *salagas* sūdi nav jāošņā! – veču bara vadonis, izbījis kriminālists, dod atvēli.

Jauniņais dodas uz poda – *očko* – un mēģina risināt grūto problēmu, kā nokārtoties bez smakas. Nākamajā brīdī veči par viņu jau aizmirsuši, tas bija tikai joks – *armejskaja šutka*, tāpat kā ģīmja nosmērēšana naktī ar *gutaļinu* – zābaksmēru. To sauc “melnā torte” – tūbiņas saturs lēnām tiek uzspiests uz sejas, bēdubrālis miegā to izsmērē un piedevām noķēpā savu guļasvietu; “melnbaltā torte” ir variācija ar zobu pastas piedevu, ja to atrod nelaimīgā *tumbočkā*. Neparasta *šutka* ir degošu avīžpapīra rullīšu iespraušana starp guļošā kāju pirkstiem, bet pats izsmalcinātākais joks ar lielu gatavošanos ir šāds: guļošam ar īsu virvīti viegli apsien dzimumorgānus, bet otru galu piesien zābakam. Tad zābaku uzmanīgi nolaiž uz sejas. Zaldātiņš satrūcies pamosas, sviež prom zābaku un pats, bļaudams sāpēs, tam metas līdzī. Rēciens! Bīstamākais numurs ir degošais avīžpapīrs, jo var nosvīlināt kazarmu – koka paneļu būda līdz pamatiem nodegot tieši četrpadsmit minūtēs, teica rotas staršina, ugunsgrēkā

vienīgā iespēja palikt dzīvjiem ir iemest *tumbočku* logā un pašiem caur stikliem mesties ārā.

– Neko glābt nevajag! – viņš teica. – Glābiet tikai savas dzīvības.

Tā tas varētu būt, tādēļ degošā avižpapīra cienītāji var smagi norauties pa purnu no savējiem – vispirms jau no seržantiem.

Tie mums ir braši puisi – no plašās *matuškas* Krievijas un arī no Latvijas, bez jebkādas speciālas apmācības, izvēlēti tādēļ, ka liels augums un dūres, lai varētu sist nepaklausīgos vai īpaši stulbos. Armijas likums ir vienkāršs: “Neproti – iemācīsim, negribi – piespiedīsim!” Tas ir mūsu seržantu iemīļotākais citāts.

– Pretpadomju *svoloči!* – uz baltiešiem skatoties, nikni ņurd jaunākais seržants Miška Tupjamins, pats kolorītākais no visiem.

Viņš ir interesanta dabas rotaļa – nedabīgi garš rumpis ar ļoti īsām un līkām kājelēm, rokas kā pērtiķim nokarājas gandrīz līdz ceļiem, tam visam virsū uzstatīta maza, apaļa ķirbjeida galva ar uztūkušu seju, kurā spīd dziļi iegrimušas, cietsirdīgas ačeles. Miška apzinās savu ķēmīgo izskatu un to kompensē ar naidu un ļaunumu pret visu pasauli, it īpaši *salagām*. Viņš sevi uzskata par padomju patriotu, kas ir nomodā par komunisma gaišo uzvaru visā pasaulē, tādēļ visi baltieši ir bīstami pretpadomju elementi, kas murkšķ nesaprotamā valodā un perina ļaunus plānus pret plašo padomju dzimteni.

– Jums jāsarunājas krieviski! – viņš bļauj. – Citādi mēs neko nesaprotam. Varbūt jūs gribat mūs nogalināt!

– Manā bijušajā karaspēka daļā bija tā: tiklīdz kaut ko ne krieviski, tā pa purnu! Visi *čurkas* pat savā starpā murmulēja kropli krieviski – nenonīrgties! – piebalso kāds cits patriots.

– Būtu mana teikšana, es jūs visus nogalinātu, maitas tādi! – Miška svarīgi pabeidz.

Tik ļauns jau Miška nav, gan jau kādu atstātu arī dzīvu, bet viņš taču pārstāv varu – lai baidās un saprot, cik svarīgs vīrs ir Padomju armijas jaunākais seržants Miška Tupjamins! “Manas

komandas netiek apspriestas, bet izpildītas!” – tas ir viņa otrs mīļākais teiciens. Miška ir “cars un dievs” pār desmit iebaidītiem puikiņām, kuriem viņa pavēles jāizpilda acumirkļi un kuru lielākais pārkāpums ir iebildumi vai jautāšana. Miška pārdzīvo, ka politiskās audzināšanas darbs ar padotajiem ir gliemeža gauss, godīgi sakot – nekāds. Nu neiznāk no viņiem, *svoločiem*, padomju patrioti! Miška nekur tālāk par savu dzimto sādžu un rajona centru nav bijis, tādēļ pret pasauli tālāk uz rietumiem no sādžas izturas ar lielu neuzticību un aizdomām, naidu un bailēm – ļaunie amerikāņu un Eiropas imperiālisti grib uzbrukt brīvajai, pārtikušajai padomju zemei, to iekarot un paverdzināt – kā jau fašisti, ko citu no viņiem var gaidīt! Tā stāstīja *poļitruks* pēdējā politiskās audzināšanas stundā. Miškas melnbaltajā pasaulē vai, pareizāk sakot, sarkanbaltajā pasaulē ir tikai divu veidu iemītnieki – mūsējie un ienaidnieki. Pēdējie ir filmās redzētie baltgvardi no Krievijas pilsoņu kara, fašisti no Otrā pasaules kara un tagad – Rietumu militāristi un viņu slepenie aģenti baltieši. Jābūt ļoti uzmanīgam! Ienaidnieks nesnauž! Mūsējie, sarkanie, tā cenšas, lai nosargātu mieru, lai visai pasaulei atnestu komunisma laimi, bet Rietumu buržuji to vien dara kā apspiež strādniekus un nogalina nēģerus. Nekas, Miška arī ir nomodā. Viņš to nepieļaus! Ar sarkano karogu rokās, ja vajag, kritīs varoņa nāvē! Dabūs ordeni! Varbūt pēc nāves rajona centrā uzstādīs pieminekli “Mihails Tupjamins – gaišās nākotnes karognesējs” un viņa vārdā nosauks kolhozu vai pilsētas parku, kur ļaudīm kulturāli atpūsties, iedzert, izkauties un atcerēties varoņus.

Pavisam citādi ir seržanti no Pēterburgas, tajā laikā – Ļeņingradas. Manas nodaļas komandieris Ļoša Mladikovs ir lāga zēns, kas mūs veltīgi nedzenā un seko, lai kājas būtu sausas – svarīgs noteikums Tālajos Ziemeļos, kur gaisā trūkst 16 % skābekļa, izteikts kontinentāls klimats un apsaldēšanos faktiski nejūt. Kareivis Vaņejs, īstajā vārdā Vaņa Vaņušins, soļojot ierindā simts metrus līdz ēdnīcai, pamanījās nosaldēt deguna galu un ausis.

Interesants paskats – kā ar baltu krāsu nogrimēts klauns! Visiem ko smiet! Vaņejs jau mums tāds bēdubrālis tāpat kā daudzi citi – pārauguša zīdaina seja, bumbierveida augums, plakanā pēda, kustību un koordinācijas traucējumi. Strojbatam derīgs! *Kirzoviki* viņam noberž kājas līdz asinīm, ierindas soli Vaņa nespēj noturēt, bieži klūp, tādēļ nākas dzīvot nemitīgu belzienu un spērienu sūrajā pasaulē. Lempis, murmulis, dabas kļūda – pats vainīgs!

– Ar sniegu berzē! Ar sniegu! – Ļoša kliedz, un palīdzīgas rokas Vaņeja seju notrin koši sarkanu.

Viņš ciešas, samiedzis acis, lai visi redz, ka Vaņa ir izturīgs un nav nekāds mīkstčaulis. Vainīgi smaidīdams, viņš pazūd garaiņos kūpošajā durvju caurumā.